

№ 51.

Warszawa, dn. 19 grudnia 1931 r.

Ogóln. zbioru № 506.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak. Przedmieście 5 m. 7, tel. 714-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“

TRESC NUMERU: Analiza bilansów członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. — Z działalności Związku Eksportowego Przemysłu Metalowego Przetwórczego. — Hutnictwo Żelazne w Polsce. — Nowe zarządzenie gospodarcze w Niemczech. — Wiadomości bieżące. — Wiadomości z zagranicy. — Giełda. — Ceny. — Patenty.

ANALIZA BILANSÓW CZŁONKÓW POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

W Roczniku VIII Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych został zamieszczony artykuł p. Zygmunta Batkowskiego p. t. „Czego uczą nas bilanse członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych“. W artykule tym autor przeprowadził szczegółową analizę bilansów wytwórni metalowych w Polsce za rok 1927. Obecnie przystępujemy do analizy bilansów fabryk metalowych za lata 1928 i 1929.

Zanim rozpoczniemy właściwą ocenę zestawień rachunkowych, musimy przypomnieć, że praca p. Batkowskiego, zainicjowana przez prof. S. J. Okolskiego, była istotnie pierwszą tego rodzaju w Polsce. Statystyki bilansowe, spotykane często nie tylko w zagranicznych wydawnictwach gospodarczych, ale nawet na łamach poważnych dzienników, nie były dotychczas u nas znane. Na doniosłe znaczenie wyżej wymienionej pracy zwrócił już w swoim czasie uwagę p. minister przemysłu i handlu inż. Eugenjusz Kwiatkowski, pisząc w liście do Związku między innymi: „Szczególnie doniosłą i pouczającą wydaje mi się analiza, przeprowadzona w artykule p. Z. Batkowskiego p. t. „Czego uczą nas bilanse członków Polskiego

Związku Przemysłowców Metalowych“, rzucająca jasne światło na warunki produkcji przemysłowej w Polsce. Cała praca niewątpliwie przyczyni się znacznie do pogłębienia myśli gospodarczej, za co pozwalam sobie wyrazić Wielce Szanownym Panom pełne uznanie i podziękowanie“.

Pragnąc ułatwić zorientowanie się w obecnej sytuacji w przemyśle metalowym przetwórczym, przystąpiliśmy do opracowania bilansów wytwórni metalowych w Polsce za lata 1928 i 1929.

I.

Poniżej podane zestawienia bilansowe za r. 1928 obejmują 94 najpoważniejsze fabryki metalowe, zatrudniające 53 865 robotników. Zważywszy, że w grudniu 1928 r. Związek liczył 296 zakładów, które zatrudniały 83 631 robotników, widzimy, że zestawienia bilansowe za rok 1928 obejmują zaledwie 32% zakładów zrzeszonych, reprezentujących jednak 64% robotników, z czego wynika, że wszystkie poważne zakłady zostały w zestawieniu uwzględnione.

Tablica 1 przedstawia bilanse wyżej wymienionych 94 zakładów, zestawione wg. XII grup zawodowych P. Z. P. M. w tysiącach złotych.

TABLICA I.

Rok 1928	Objęte statystyką		Aktywa w 1000 złotych					
	GRUPY	Zakłady	Robotn.	Kasa i banki	Surowce, półwyroby i wyroby	Wierzytelności	Place i budynki	Maszyny i urządzenia
I. Maszynowa	27	23 473	4 503	114 837	69 273	118 739	109 832	9 065
II. Maszyn i Narzędzi Rolniczych	10	3 653	636	12 915	8 367	13 394	6 166	369
III. Elektrotechniczna	8	2 286	1 785	25 240	30 818	13 508	10 393	1 353
IV. Wag i Wyrobów Precyzyjnych	7	1 106	175	5 062	1 583	4 457	4 609	61
V. Odlewni	8	4 947	344	22 008	19 629	27 810	36 337	1 669
VI. Wyrobów Kotlarskich	1	419	39	2 152	769	2 841	3 023	182
VII. Urządzeń Zdrowotnych	2	490	51	664	2 460	792	811	11
VIII. Wyrobów Żelaznych	13	6 809	9 896	32 040	33 924	95 369	19 701	2 506
IX—X. Wyrobów Metalowych	10	6 339	1 497	21 175	35 347	51 650	59 336	3 463
XI. Drotu i Gwoździ	7	2 264	1 600	14 132	10 407	11 743	20 902	1 252
XII. Przemysłu Metalowego i Hutnictwa . .	1	2 079	98	24 548	31 285	102 942	—	—
Ogółem	94	53 865	20 624	274 773	243 862	443 245	271 110	19 931

TABLICA I, ciąg dalszy.

Rok 1928	Pasywa w 1000 złotych							Suma bilansowa w 1000 zł
	Kapitały zakładowe	Fundusze rezerwowe	Fundusze amortyzacyjne	Długi		Zyski	Straty	
				długoterminowe	krótkoterminowe			
GRUPY								
I. Maszynowa	115 869	42 007	51 805	27 131	176 931	17 152	2 733	428 982
II. Maszyn i Narzędzi Rolniczych	10 280	6 185	3 339	3 953	16 301	1 791	173	42 020
III. Elektrotechniczna	15 179	1 017	2 048	5 724	58 124	1 434	529	83 626
IV. Wąg i Wyrobów Precyzyjnych	4 675	443	1 508	1 234	8 415	472	298	16 245
V. Odlewni	27 875	13 441	27 366	1 097	35 804	2 242	28	107 825
VI. Wyrobów Kotlarskich	3 150	487	1 890	817	2 659	2	—	9 006
VII. Urządzeń Zdrowotnych	1 225	75	637	—	2 534	420	—	4 789
VIII. Wyrobów Żelaznych	70 441	11 634	49 097	1 811	49 337	11 237	72	193 508
IX—X. Wyrobów Metalowych	47 574	5 565	30 869	37 438	51 479	4 138	5 065	177 533
XI. Drutu i Gwoździ	15 160	5 743	7 299	548	29 380	1 916	—	60 036
XII. Przemysłu Metalowego i Hutnictwa	84 000	3 365	23 659	7 795	34 962	5 092	—	158 873
Ogółem	395 428	89 962	199 517	87 548	465 926	45 896	8 898	1 282 443

Jak widzimy, 94 zakłady, zatrudniające 53 865 robotników, reprezentują kapitał zakładowy zł 395 428 000, a łącznie z kapitałami rezerwowymi i z kapitałem amortyzacyjnym — zł 684 907 000.

Celem porównania powyższych danych, cyfry absolutne przeliczamy na odsetki, biorąc dla każdej grupy za podstawę sumę bilansową jako 100%.

TABLICA II.

Rok 1928	Zestawienie cyfr bilansowych w %/0												
	A k t y w a							P a s y w a					
	Kasa i banki	Surowce, półwyroby i wyroby	Wierzytelności	Place i budynki	Maszyny i urządzenia	Narzędzia i ruchomości	Straty netto	Kapitały zakładowe	Kapitały rezerwowe	Fundusze amortyzacyjne	Długi długoterminowe	Długi krótkoterminowe	Zyski netto
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	
I. Maszynowa	1,05	26,76	16,15	27,69	25,60	2,11	0,64	26,94	9,72	12,00	6,27	41,12	3,95
II. Maszyn i Narzędzi Roln.	1,51	30,73	19,91	31,88	14,68	0,88	0,41	24,56	14,78	7,98	9,44	38,95	4,29
III. Elektrotechniczna	2,13	30,18	36,85	16,16	12,43	1,62	0,63	18,17	1,22	2,46	6,86	69,57	1,72
IV. Wąg i Wyrobów Precyz.	1,07	31,16	9,74	27,44	28,38	0,38	1,83	27,91	2,64	9,00	7,37	50,26	2,82
V. Odlewni	0,32	20,41	18,20	25,80	33,70	1,55	0,02	25,83	12,55	25,36	1,01	33,17	2,08
VI. Wyrobów kotlarskich	0,43	23,89	8,54	31,55	33,57	2,02	—	34,99	5,40	20,99	9,07	29,53	0,02
VII. Urządzeń zdrowotnych	1,07	13,87	51,35	16,54	16,94	0,23	—	25,05	1,57	13,30	—	51,81	8,59
VIII. Wyrobów żelaznych	5,12	16,55	17,53	49,29	10,18	1,29	0,04	36,39	6,01	25,37	0,93	25,49	5,81
IX—X. Wyrobów metalowych	0,84	11,93	19,91	29,09	33,43	1,95	2,85	26,87	3,15	17,43	21,14	29,07	2,34
XI. Drutu i gwoździ	2,67	23,55	17,34	19,56	34,80	2,08	—	25,25	9,56	12,16	0,91	48,93	3,19
XII. Przem. metal. i hutnictwa	0,06	15,45	19,69	64,80	—	—	—	52,88	2,12	14,90	4,90	22,00	3,20
Ogółem	1,60	21,43	19,02	34,56	21,14	1,56	0,69	30,79	7,00	15,53	6,82	36,28	3,58

Ogólne wyniki dla całego przemysłu przedstawiają się zatem następująco:

A k t y w a.

Majątek zakładowy (poz. 4, 5 i 6)	57,26
Majątek obrotowy (poz. 1, 2 i 3)	42,05
Straty	0,69
	100

P a s y w a.

Kapitały własne i długi długoterminowe	60,14
Zobowiązania krótkoterminowe	36,28
Zyski	3,58
	100

Zacniemy od badania strony biernej. Pasywa możemy podzielić na trzy zasadnicze grupy: I — kapitały własne i zobowiązania długoterminowe; II — zobowiązania krótkoterminowe i III — zyski. Poz. I stanowi 60,14% sumy bilansowej, z czego na kapitał zakładowy przypada 51%, na kapitały rezerwowe i amortyzacyjny — 37%, na zobowiązania długoterminowe — 12%. Poz. II (zobowiązania krótkoterminowe) stanowi 36,28%, a poz. III (zysk) — 3,58%. W aktywach majątek zakładowy (nieruchomości, maszyny, urządzenia i ruchomości) stanowi 57,26%, majątek obrotowy (kasa, banki, wierzytelności i magazyny) — 42,05%, w czem gotowizna 1,60%.

Naogół gospodarka będzie tem racjonalniejsza, im większy jest majątek obrotowy w stosunku do zakładowego, z zastrzeżeniem jednak uwzględnienia rodzaju przemysłu, wymagającego większego lub mniejszego majątku nieruchomego. Przemysł metalowy jest jednym z przemysłów, gdzie produkcja wymaga większych inwestycji oraz dość znacznych urządzeń fabrycznych, wobec czego stosunek 42,05% : 57,26% znajduje zupełne usprawiedliwienie.

Należy jednak zwrócić szczególną uwagę na składniki majątku obrotowego. Aktywa najbardziej płynne stanowią zaledwie 1,60% wszystkich aktywów, podczas gdy wierzytelności i magazyny wynoszą 40,45%. Jest rzeczą wiadomą, że pod pozycją „wierzytelności“ mamy cały szereg należności często zupełnie niepew-

nych lub trudnych do ściągnięcia w krótkim przeciągu czasu. Analogicznie rzecz będzie się przedstawiała, jeśli zastanowimy się nad pozycją „magazyny“, gdzie w pierwszym rzędzie należy uwzględnić możliwości zbytu towarów.

Przy uwzględnieniu powyższego należy patrzeć na dwie te pozycje aktywów o drugim stopniu płynności krytycznie, badając możliwości szybkiego zrealizowania w wypadku, gdy zajdzie tego potrzeba.

Przechodząc do badania stosunków między stroną czynną a stroną bierną bilansu, zastanowimy się jeszcze nad powyższym zagadnieniem, mówiąc o płynności bilansu, czyli o stopniu wypłacalności. W tym celu tworzymy tablicę III, przeprowadzając podział następujący:

TABLICA III.

R o k 1928	Aktywa unierucho- mione	Kapitały własne i dłu- gi długoter- minowe jako kapitały za- angażowane stałe (poz. 8, 9, 10 i 11)	Aktywa z możliwością realizacji		Długi krótkoter- minowe	Kapitał obrotowy netto
			Aktywa o 2-gim stopniu płynności (poz. 2 i 3)	Aktywa natychmiast rozporząd. (poz. 1)		
G R U P A						
I. Maszynowa	55,40	54,93	42,91	1,05	41,12	+ 2,84
II. Maszyn Rolniczych	47,44	56,76	50,64	1,51	38,95	+ 13,20
III. Elektrotechniczna	30,21	28,71	67,03	2,13	69,57	- 0,41
IV. Wag i Wyrobów Precyzyjnych	56,20	46,92	40,90	1,07	50,26	- 8,29
V. Odlewni	61,05	64,75	38,61	0,32	33,17	+ 5,76
VI. Wyrobów Kolarskich	67,14	70,45	32,43	0,43	29,53	+ 3,33
VII. Urządzeń Zdrowotnych	33,71	39,92	65,22	1,07	51,81	+ 14,48
VIII. Wyrobów Żelaznych	60,76	68,70	34,08	5,12	25,49	+ 13,71
IX—X. Wyrobów Metalowych	64,47	68,59	31,84	0,84	29,07	+ 3,61
XI. Drotu i Gwoździ	56,44	47,88	40,89	2,67	48,93	- 5,37
XII. Przemysłu Metalowego i Hutnictwa	64,80	74,80	35,14	0,06	22,00	+ 13,20
Ogółem	57,26	60,14	40,45	1,60	36,28	+ 5,77

Trzy pozycje 4, 5 i 6 w aktywach tablicy II-iej łączymy razem jako aktywa unieruchomione, nie płynne. Drugą złożoną pozycję stanowią będą aktywa z możliwością realizacji, dzielące się na aktywa natychmiastowo rozporządzalne (poz. 1 — kasa i banki) i aktywa o drugim stopniu płynności (poz. 2 i 3 — wierzytelności i magazyny). W pasywach łączymy pozycje 8, 9 i 10, jako sumę kapitałów stałych i włączamy do niej pozycję 11 zobowiązań długoterminowych. Pozostają nam jeszcze długi krótkoterminowe, które podajemy osobno. Różnica między pozycją aktywów z możliwością realizacji i pozycją długów krótkoterminowych przedstawiać będzie kapitał obrotowy netto danej grupy w stosunku procentowym do ogólnej sumy bilansowej. Cyfry podane w tablicy III są wyrażone w procentach ogólnych sum bilansowych poszczególnych grup.

Jak widać z powyższego zestawienia, w ogólnej przeciętnej całego przemysłu metalowego kapitały własne i obce długoterminowe (60,14%) zaledwie pokrywają aktywa unieruchomione (57,26%). Najlepiej znów, jak i w roku ubiegłym, sytuacja przedstawia się w grupie XII Przemysłu Metalowego i Hutnictwa (64,80% aktywów unieruchomionych wobec 74,80% kapitałów stałych), dalej w grupie VIII Wyrobów Żelaznych (60,76% wobec 68,70%) i w grupie II Maszyn i Narzędzi Rolniczych (47,44% wobec 56,76%). Najnieko-

rzystniej sytuacja przedstawia się w grupie IV Wag i Wyrobów Precyzyjnych (56,20% aktywów nie płynnych wobec zaledwie 46,92% kapitałów stałych).

Porównyując dalej aktywa z możliwością realizacji z długami krótkoterminowymi, widzimy rzecz następującą: z dwóch składników aktywów z możliwością realizacji, aktywa natychmiast rozporządzalne są tak minimalne, że nawet nie może być mowy o pokryciu, w razie nagłej potrzeby, choćby części najpilniejszych zobowiązań. Stanowią one w wynikach ogólnych stosunek 1,60% : 36,28%. Na pokrycie około 466 000 000 zł długów (zob. tabl. I) fabryki rozporządzają kapitałem płynnym w wysokości zaledwie 20 000 000 zł. Ażeby znaleźć pokrycie dla zobowiązań krótkoterminowych, musimy wziąć pod uwagę aktywa o drugim stopniu płynności, t. j. wierzytelności i magazyny, których szybko zrealizowanie jest dosyć utrudnione. Jeśli nawet wyjdziemy z założenia, że długom książkowym winny odpowiadać wierzytelności książkowe (zob. tabl. II, poz. 3 i 12), to i tu otrzymamy stosunek 19,02% : 36,28%. Aby więc zobowiązania całkowicie pokryć, trzeba jeszcze spieniężyć część towarów. Najbardziej korzystny stosunek znajdujemy znów w grupie XII Przemysłu Metalowego i Hutnictwa oraz w grupie Wyrobów Żelaznych, dalej w grupie Urządzeń Zdrowotnych i Maszyn Rolniczych. Najmniej korzystny,

gdzie długi krótkoterminowe przewyższają nawet aktywa z możliwością realizacji, znajdujemy w grupie IV Wag i w grupie XI Drutu i Gwoździ.

Kapitał obrotowy netto dla całego przemysłu, jak widzimy z zestawienia, wynosi zaledwie 5,77% sumy bilansowej. Brak kapitałów w kraju uniemożliwia rozszerzenie i zmodernizowanie fabryk, a szczupłość środków obrotowych, jakimi rozporządzamy, nie pozwala na zwiększenie i uruchomienie nowych gałęzi produkcji, co ułatwiłoby nam konkurencję na rynkach zagranicznych. Zagadnienie to łączy się ściśle

z eksportem polskim, gdyż brak kapitału nie pozwala wytwórcom na udzielanie długoterminowych kredytów odbiorcom zagranicznym. Poza tem w wielu wypadkach ceny nasze są zbyt wysokie i konkurencja z zagranicą, która, dzięki masowej produkcji, może obniżyć ceny, jest zupełnie wykluczona.

Drugim zagadnieniem pierwszorzędnej wagi, mającym ścisły związek z pierwszym, jest kwestja rentowności przedsiębiorstw.

Poniżej podajemy w tablicy IV zestawienie, ilustrujące dochodowość wytwórni metalowych w r. 1928.

TABLICA IV.

R o k 1928	Ilość fabryk	W tem Spółek Akcyjnych	Suma bilansowa	Zysk netto	Straty netto	Kapitał zakładowy	Dywidenda	Zysk netto w % sumy bilansowej		Straty netto w % sumy bilansowej			Dywidenda w % kapitału			Ilość fabryk, które dały zysk	Ilość fabryk, które dały straty	Ilość fabryk, które dały dywidendę	Dywidenda w % zysku netto
								w 1000 złotych						w % kapitału					
GRUPY																			
I. Maszynowa . . .	27	27	428 982	17 152	2 733	115 869	6 501	3,95	0,64	14,80	2,36	5,6	21	4	8	37,84			
II. Masz. i Narz. Roln.	10	10	42 020	1 791	173	10 280	717	4,29	0,41	17,42	1,68	7,0	9	1	5	40,18			
III. Elektrotechniczna	8	8	83 626	1 434	529	15 179	184	1,72	0,63	9,44	3,48	1,2	6	2	3	12,71			
IV. Wag i Wyr. Prec.	7	7	16 245	472	298	4 675	84	2,82	1,83	10,10	6,37	1,8	5	1	3	17,83			
V. Odlewni	8	8	107 825	2 242	28	27 875	350	2,08	0,02	8,04	0,10	1,3	7	1	1	16,17			
VI. Wyr. Kolarskich	1	1	9 006	2	—	3 150	—	0,02	—	0,07	—	—	1	—	—	—			
VII. Urządzeń Zdrow.	2	2	4 789	420	—	1 225	180	8,59	—	34,29	—	14,7	2	—	1	42,86			
VIII. Wyrob. Żelaznych	13	13	193 508	11 237	72	70 441	185	5,81	0,04	15,95	0,10	0,3	11	1	3	1,89			
IX—X. Wyrobów Metal. .	10	10	177 533	4 138	5 065	47 574	401	2,34	2,85	8,70	10,65	0,8	7	3	2	9,19			
XI. Drutu i Gwoździ	7	7	60 036	1 916	—	15 160	262	3,19	—	12,64	—	1,7	7	—	3	13,45			
XII. Przem. Met. i Hut.	1	1	158 873	5 092	—	84 000	—	3,20	—	6,06	—	—	1	—	—	—			
Ogółem	94	94	1 282 443	45 896	8 898	395 428	8 864	3,58	0,69	11,60	2,25	2,3	77	13	29	19,9			

Po bliższym zanalizowaniu możemy wysnuć następujące wnioski:

Zysk netto w procentach sumy bilansowej wyniósł dla całego przemysłu 3,58%, przyczem największy — 8,59% osiągnęła grupa VII Urządzeń Zdrowotnych, dalej — 5,81% grupa VIII Wyrobów Żelaznych. Najmniejszy zysk netto dała grupa III Elektrotechniczna — 1,72%. Ogólny zysk netto w procentach kapitału wyniósł 11,60%, przyczem największy dała znów grupa VII — 34,29% i grupa II — 17,42%. Na ogólną ilość 94 fabryk 77 fabryk dało zyski, a z tych tylko 29 dywidendę. Przeciętna dywidenda dla całego przemysłu metalowego wyniosła zaledwie 2,3%, przyczem najwyższą dywidendę — 14,7% dała grupa VII Urządzeń Zdrowotnych, dalej 7,0% grupa II Maszyn i Narzędzi Rolniczych, następnie grupa I Maszynowa — 5,6%. W stosunku do zysku netto przeciętna dywidenda wyniosła 19,9%, to zn. że z zysku netto wydzielono piątą część na dywidendę dla akcjonariuszy. Stosunek dywidendy do zysku netto waha się w granicach od 42,86% w grupie VII do 1,89% w grupie VIII, nie biorąc pod uwagę grupy XII Przemysłu Metalowego i Hutnictwa, obejmującej tylko jedno przedsiębiorstwo, które nie dało wcale dywidendy.

(Dok. nast.).

J. Gozdowska.

Ślusarz-szynciarz

na wszelkie artykuły w tej gałęzi przemysłu, jako specjalność: najnowszy artykuł „zamki błyskawiczne“, poszukuje pracy.

Bliższych informacji udzieli:

Redakcja „Przemysłu Metalowego“.

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU EKSPORTOWEGO PRZEMYSŁU METALOWEGO PRZETWÓRCZEGO.

Na zasadzie rozporządzeń ministerjalnych o zwrocie cła, Związek Eksportowy Przemysłu Metalowego Przetwórczego wystawił w mies. listopadzie 1931 roku zaświadczenia eksportowe na wywóz zagranicę następujących wyrobów przemysłu metalowego przetwórczego:

	Waga w kg.	Wartość w zł.
1. Odlewy żeliwne		
a) rury żeliwne	124 040	56 900
b) odlewy budowlane	73 897	79 420
c) przybory ogrzewalnicze	13 600	7 338
d) naczynia żeliwne surowe i emaljowane	30 194	24 888
e) żelazka do prasowania	4 515	5 000
	246 246	173 546
2. Maszyny i narzędzia rolnicze	—	—
3. Blacha pokryta cynkiem	—	—
4. Wyroby kolarskie i konstrukcje żelazne	—	—
5. Wyroby z blachy	96	288
6. Naczynia blaszane emaljowane	149 931	264 015
7. Drut żelazny	107 658	46 224
8. Gwoździe	—	—
9. Wyroby żelazne i stalowe		
a) śruby	—	—
b) podkówki	604	760
c) materiał do nawierzchni kolejowej	382 500	177 438
9 A. Butle stalowe	—	—
9 B. Rury kompensacyjne	2 260	22 300
10. Hacele	—	—
11. Maszyny włókiennicze	61 528	192 939
Ogółem w mies. listopadzie wywieziono	950 823	877 510

HUTNICTWÓ ŻELAZNE W POLSCE.

Nakładem Kasy im. Mianowskiego przy subwencji Ministerstwa Przemysłu i Handlu ukazała się praca p. Antoniego Dzika p. t. „Hutnictwo Żelazne w Polsce“.

Już oddawna dawał się odczuwać brak źródłowego i dobrze opracowanego materiału, dotyczącego ekonomicznej strony hutnictwa polskiego i ujmującego całokształt tego zagadnienia. Niewątpliwie praca p. Antoniego Dzika stanowi tu poważny przyczynek, mając nadto jeszcze tę zaletę, że dzięki swemu starannemu układowi, może być wzorem dla innych opracowań monograficznych poszczególnych gałęzi przemysłu polskiego.

Polecając wszystkim zainteresowanym przeczytanie tej książki, podajemy poniżej w streszczeniu niektóre ciekawe dane, które z niej zaczerpnęliśmy.

Pierwszy wielki piec w Polsce wybudowano za króla Jana III w dobrach biskupich krakowskich.

W roku 1782 liczone w Polsce 33 wielkich pieców, 83 fryszarek i 41 dymarek.

Około 1830 r. hr. Henckel von Donnersmarck rozpoczął budowę huty „Bethlen-Falva“.

W roku 1834 rozpoczęto pudlingowanie żelaza na węglu drzewnym w Starachowicach. W tym samym roku Bank Polski rozpoczął budowę Huty Bankowej, którą ukończono w 1839 roku.

W tym samym mniej więcej czasie powstały w Ostrowcu 3 wielkie piece.

Około 1860 roku na Górnym Śląsku otrzymywano żelazo już prawie powszechnie sposobem pudlingowym.

Około 1900 roku zaczęto powszechnie stosować do wytopu stali system martinowski.

Wytwórczość hutnicza Polski w okresie przedwojennym wynosiła:

Rok	Wielkie piece		Stalownie		Walcownie	
	tonny	%	tonny	%	tonny	%
1905	787 021	100	1 060 331	100	789 973	100
1910	817 755	104	1 244 510	117	976 640	124
1913	1 031 123	131	1 660 622	157	1 198 524	152

Wytwórczość hutnicza w okresie powojennym wynosiła:

Rok	Wielkie piece		Stalownie		Walcownie	
	tonny	%	tonny	%	tonny	%
1913	1 031 123	100,0	1 660 622	100,0	1 198 524	100,0
1919	332 454	32,2	671 050	40,4	474 018	39,8
1924	332 954	32,3	678 301	40,9	472 162	39,4
1930	477 948	48,4	1 237 497	74,5	904 188	75,4

Straty materiałne hutnictwa byłej Kongresówki poniesione na skutek wojny wyniosły, w przeliczeniu na obecne złote, 15 298 833 zł.

Stan zatrudnienia hutnictwa Polski wynosił w końcu 1930 roku 40 522 ludzi, z czego pracowało w dziale wielk. pieców 1715 ludzi walcowni 8527 ludzi stalowni . . . 3732 „ w innych działach 26548 „

Suma zarobków robotniczych wypłaconych w 1930 roku wynosiła bez potrąceń 125 213 645 zł, co stanowiło przeciętnie 2 891,50 zł na robotnika.

Związek Polskich Hut Żelaznych powstał w 1920 roku, skupiając hutnictwo b. Kongresówki i woj. Krakowskiego, z wyjątkiem Huty Bankowej. W październiku 1924 roku zgłosiła swój akces do Związku huta

„Pokój“, a w marcu 1927 roku przystąpiły huty województwa Śląskiego i Huta Bankowa.

Hutnictwo polskie posiada trzy organizacje handlowe: Syndykat Polskich Hut Żelaznych, powstały w styczniu 1926 roku, Centralę Zakupu Polskich Hut Żelaznych, powstała 30 listopada 1926 r. i Biuro Sprzedaży Polskich Walcowni Rur, powstałe 1 grudnia 1917 r.

Wynikiem dążenia hutnictwa polskiego do koncentracji jest fakt, że posiadamy obecnie pięć następujących koncernów, łączących 16 hut żelaznych, wiele fabryk metalowych, kopalń węgla i rud, koksiarń i łomów dolomitu i wapnia:

1) Koncern Huty Bankowej składa się z Tow. Górniczego francusko-polskiego, T-wa Zakładów Hutniczych „Huta Bankowa“, Gwarectwa „Hr. Renard“ i Tow. Przemysłu Metalurgicznego w Radomsku.

Obecnie koncern posiada 2 wielkie piece o wydajności po 130 tonn na dobę (istniejący trzeci wielki piec wymaga przebudowy). Zdolność wytwórcza w zakresie produkcji surówki wynosi 95 000 tonn rocznie. W dziale stalowni koncern posiada 6 pieców martinowskich, z których 5 o przeciętnej wydajności 200 tonn na dobę i jeden (do odlewów) — 20 tonn na dobę. Zdolność wytwórcza w zakresie produkcji stali zlewnej wynosi 360 000 tonn rocznie. W okresie dobrej konjunktury (r. 1928) produkcja koncernu w dziale wielkich pieców wynosiła 9,6% i w dziale stalowni 10,8% ogólnej produkcji Polski. Kapitał „Huty Bankowej“, przeznaczony na działalność w Polsce, wynosi 15 000 000 zł.

2) Koncern Modrzejowski składa się z T-wa Zakładów Metalowych B. Hantke (huta Częstochowa), Sp. Akc. Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze huty: (Staszic, Miłowice, Katarzyna), Sp. Akc. „Świątowitz“, Belgijskiej Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Drutu, Sztyftów i Gwoździ. Kapitał akcyjny koncernu wynosi 84 000 000 zł. Koncern posiada 3 wielkie piece oraz 11 pieców martinowskich. W okresie dobrej konjunktury (r. 1928) produkcja koncernu w dziale wielkich pieców wynosiła 11,5% i w dziale stalowni 8,7% ogólnej produkcji Polski. Kapitał akcyjny koncernu wynosi 25 650 000 zł.

3) Koncern Górnośląskich Zjednoczonych Hut „Królewska i Laura“ składa się z huty Królewskiej, huty Laura, huty Zgoda, Warsztatów Mechanicznych Królewskiej i Laury, Częstochowskiego T-wa Górniczo-Hutniczego, fabryki śrub i nitów Fitzner, sp. z ogr. odp. w Siemianowicach, Tow. Akc. Gdańsk Schellmühl. Koncern posiada 5 wielkich pieców o łącznej zdolności wytwórczej 165 000 tonn surówki rocznie. W dziale stalowni koncern posiada 9 pieców martinowskich, w tem jeden nachylny o pojemności 200 tonn i jeden nachylny o pojemności 300 tonn. Zdolność produkcyjna stalowni wynosi 400 000 tonn stali rocznie. W okresie dobrej konjunktury (r. 1928) produkcja koncernu w dziale wielkich pieców wynosiła 23,3% i w dziale stalowni 24,4% ogólnej produkcji Polski. Koncern hut „Królewska i Laura“ łączy się wspólnością interesów z koncernem Katowickiej Spółki Akcyjnej dla Górnictwa i Hutnictwa.

4) Koncern Katowickiej Sp. Akc. dla Górnictwa i Hutnictwa składa się z huty Bethlen-Falva, huty Bismarka, huty Silesia, huty Hubertus i huty Marta. Obecnie koncern posiada 2 wielkie piece, 16 pieców martinowskich, w tem jeden nachylny o pojemności 100 t., oraz 3 piece elektryczne. W okresie dobrej

konjunktury (r. 1928) produkcja koncernu w dziale wielkich pieców wynosiła 16,5% i w dziale stalowni 26,0% ogólnej produkcji Polski. Kapitał akcyjny koncernu wynosi 100 300 000 zł. Koncern Katowickiej Sp. Akc. dla Górnictwa i Hutnictwa ma wspólność interesów z koncernem Górnośląskie Zjednoczone Huty „Królewska i Laura“.

5) Koncern Huty Pokój składa się z huty Pokój, huty Baildon, Sp. Akc. „Ferrum“. Do koncernu należą również Zjednoczone Fabryki Maszyn, Kotłów i Wagonów L. Zieleniewski, Fitzner i Gamper S. A., Polskie Zakłady Babcock-Zieleniewski S. A., „Gótbór“ Górnośląskie Towarzystwo Budowy Rurociągów Sp. z ogr. odp., W. Fitzner—Fabryka Kotłów Parowych, Suchedniowska Fabryka Odlewów i Huta Ludwików, Ruda Krajowa Sp. z ogr. odp. Obecnie koncern posiada 6 wielkich pieców, w tem jeden o wydajności 250 t. na dobę, reszta po 100 t. Zdolność wytwórcza wielkich pieców wynosi 290 000 tonn rocznie. Należy zaznaczyć, że huta Pokój, należąca do koncernu, jest jedyną wytwórnią żelazomanganu w Polsce. W dziale stalowni koncern posiada 7 pieców martinowskich, w tem jeden nachylny o pojemności 100 t., jeden nachylny o pojemności 15 t., ponadto 3 piece elektryczne. W okresie dobrej konjunktury (r. 1928) produkcja koncernu w dziale wielkich pieców wynosiła 28,0% i w dziale stalowni 14,8% ogólnej produkcji Polski. Kapitał akcyjny koncernu wynosi 70 000 000 zł.

Poza powyższymi koncernami pozostają następujące przedsiębiorstwa hutnicze:

1) T-wo Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich, o kapitale akcyjnym 20 000 000 zł.

2) T-wo Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza, składające się z dwóch hut: huty w Sosnowcu i huty w Zawierciu. Kapitał akcyjny Towarzystwa wynosi 40 000 000 zł.

3) T-wo Starachowickich Zakładów Górniczych, o kapitale akcyjnym 26 400 000 zł.

4) Huta żelazna „Kraków“ Sp. Akc., o kapitale akcyjnym 1 006 260 zł.

W kierunku specjalizacji poszczególnych zakładów hutniczych zrobiono bardzo niewiele, aczkolwiek zanotować można pewien podział programu wytwórczości, dokonany szczególnie w dziale końcowych wytworów. Tak więc „Huta Pokój“ produkuje żelazomangan; surówkę zwierciadlaną produkują: „Huta Pokój“ i „Królewska“; surówkę odlewniczą produkuje siedem hut, należących do siedmiu przedsiębiorstw, mianowicie: „Pokój“, „Laura“, „Starachowice“, „Katarzyna“, „Częstochowa“, „Bankowa“, „Ostrowiec“; stale szlachetne: „Bismark“ i „Baildon“; blachę grubą produkuje sześć hut, należących do pięciu przedsiębiorstw, mianowicie: „Bismark“, „Laura“, „Bankowa“, „Sosnowiec“, „Pokój“ i „Baildon“; szyny kolejowe: „Pokój“, „Królewska“, „Bankowa“ i „Częstochowa“; szyny tramwajowe — „Ostrowiec“; rury bez szwu: „Bismark“, „Laura“, „Sosnowiec“, „Bankowa“ (Hr. Renard).

W ostatniej części książki omawia autor szereg środków, prowadzących do polepszenia sytuacji hutnictwa polskiego. Są to: racjonalizacja produkcji i wymiany, porozumienia międzynarodowe (na razie mamy w tym dziale tylko dwa, a mianowicie producenci polscy należą do Międzynarodowego Syndykatu Rur i do porozumienia polsko-austriacko-czechosłowacko-węgierskiego o wzajemnej ochronie terytorjalnej), a

wreszcie pomoc rządowa w postaci odpowiedniej ochrony celnej, ulg kredytowych, taryfowych i podatkowych; premjowanie eksportu, udzielanie zamówień rządowych i odpowiednia nowelizacja ustawodawstwa gospodarczego i socjalnego.

S. G.

NOWE ZARZĄDZENIA GOSPODARCZE W NIEMCZECH.

W dn. 10 b. m. ukazało się czwarte z kolei rozporządzenie prezydenta Rzeszy, poświęcone, jak brzmi jego nazwa, „ochronie gospodarki i finansów oraz zabezpieczeniu spokoju wewnętrznego“. Jak i poprzednie trzy rozporządzenia, jest ono przejawem dążenia państwa do poszukiwania dróg wyjścia z niezwykle ciężkiej sytuacji gospodarczej, w jakiej znajdują się kraje Rzeszy. Narzuca ono pewną elastyczność tych czynników, które pod wpływem i przy udziale państwa elastyczność tę utraciły ze szkodą dla gospodarki narodowej i nie przystosowały się w dostatecznej mierze do obecnych warunków. Niezwykle różnorodne postanowienia idą w trzech zasadniczych kierunkach: otworzenia warunków konkurencyjności dla wytworów przemysłu niemieckiego, naprawy budżetu państwa, a częściowo budżetów samorządów i ubezpieczeń społecznych, oraz—co w tej chwili mniej nas interesuje—zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Odnośnie spraw gospodarczych wprowadzona została z datą ważności od 1 stycznia 1932 r. obniżka o 10% cen kartelowych w zakresie węgla, żelaza, wyrobów metalowych, maszyn, wyrobów chemicznych, papierowych, włókienniczych i artykułów budowlanych.

Na dobro autorów rozporządzenia należy zapisać, że nie tylko postanowili zniżyć cen, ale i zapewnili przemysłowi możliwości osiągnięcia takiej zniżki.

A więc zostają obniżone płace robotnicze do poziomu z początku 1927 r., obniżone taryfy kolejowe i opłaty pocztowe, przyczem obniżka przewozów niektórych towarów, jak np. artykułów żywnościowych, sięga 25%, żelaza—20%, węgla—12% i t. d., zostaje zredukowane oprocentowanie obligacji, hipotek i t. p. zobowiązań prywatnych w stosunku 8 do 6.

Powrót do poziomu płac w r. 1927 oznacza redukcję o przeszło 10%, jak to wynika z następującego zestawienia (poziom z r. 1927 = 100):

	styczeń	październik
1927	100,0	108,2
1928	109,4	117,3
1929	118,0	122,0
1930	122,5	122,8
1931	122,0	110,8

Tak wynika z danych oficjalnych, praktycznie przewidywana jest jednak zniżka płac o przeszło 15%, szczególnie jeśli chodzi o gałęzie przemysłu, pracujące na eksport.

Obok tego naruszenia obecnie obowiązujących taryf płac (płace mają być obniżone bez względu na wolę i zgodę stron od 1 stycznia 1932 r.) następuje zasadnicze uderzenie w ustawę o umowach zbiorowych. Dotychczasowe umowy o szerokim zakresie ogólnym, czy to terytorjalnym, czy zawodowym, mogą być zastępowane umowami dla poszczególnych okręgów lub grup zakładów, przyczem dopuszczalne jest wyłączenie z umów takich przedsiębiorstw, które odróżniają się wyraźnie warunkami gospodarczymi.

Aby ułatwić warstwie robotniczej egzystencję przy zredukowanych płacach, przewidziana jest obniżka cen środków żywności na skutek obniżenia taryfy kolejowej i t. p. zabiegów, obniżka opłat za gaz, elektryczność i t. p., oraz czynszów mieszkalnych o 10% w starych domach i o 15% w nowych.

Dla celów budżetowych został powiększony podatek obrotowy do 2%, jednak z wyłączeniem produktów żywnościowych, została zastosowana zniżka płac urzędników państwowych i samorządowych o 9%, oraz redukcja oprocentowania pożyczek państwowych, krajowych i samorządowych z 8 na 6%. W zakresie ubezpieczeń społecznych zostaje zawieszona wypłata małych rent w ubezpieczeniu wypadkowym aż do 20% niezdolności do pracy. Da to w wyniku pozbawienie praw około 400 tys. dotychczasowych rencistów. W ubezpieczeniu na wypadek choroby zostaje zabronione udzielanie jakichkolwiek świadczeń nadzwyczajnych. Świadczenia mogą być udzielane tylko w zakresie ustawowym, który, jak wiadomo, przewiduje tylko niezbędną pomoc lekarską i zasiłki dla osób ubezpieczonych, znacznie mniejsze, niż np. w Polsce.

Jakkolwiek drogą ustaw nadzwyczajnych podporządkowane są państwu niemal wszystkie dziedziny życia gospodarczego, czego nie można nazwać ani właściwie, ani na dłuższą metę pożytecznym, tem niemniej stwierdzić należy, iż przemysł niemiecki uzyskał nowe środki do ekspansji, wobec których musi być wzmocniona czujność gospodarstw sąsiadujących.

J. B.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

Kompensata zaległości między dostawcami a bankami państwowymi. Ministerstwo Skarbu okólnikiem z lipca b. r. uznało za możliwe spłatę zaległości podatkowych przez zaliczenie na ich poczet należności, jakie przypadają niektórym podatnikom od Skarbu Państwa za wykonane roboty i dostawy dla instytucji państwowych. Postanowienie to dotyczy tylko zaległości podatkowych i nie wyczerpuje innych rodzajów zobowiązań dostawców wobec Skarbu Państwa oraz instytucji rządowych, w szczególności zobowiązań dłużnych względem Banku Gospodarstwa Krajowego i Banku Rolnego. Tymczasem zachodzą wypadki, że przedsiębiorstwo, któremu Skarb Państwa winien jest znaczne sumy za roboty lub dostawy, nie może wskutek braku środków płatniczych z tego właśnie powodu, wywiązywać się należycie z zobowiązań wobec banków państwowych. Wobec tego faktury sfery gospodarcze zwróciły się swego czasu do Ministerstwa Skarbu o rozciągnięcie zasad wyżej przytoczonego okólnika na dostawców państwowych, którzy mają zobowiązania wobec Banku Gospodarstwa Krajowego. Obecnie Ministerstwo Skarbu uznało za możliwe, by w indywidualnych wypadkach banki państwowe zaliczały na poczet swych wierzytelności sumy, należne dłużnikom tych banków od Skarbu Państwa z tytułu wykonanych robót i dostaw.

Plan finansowo-gospodarczy P. K. P. Zatwierdzony przez Radę Ministrów i ogłoszony obecnie plan finansowo-gospodarczy przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” na okres od 1 kwietnia do 31 grudnia 1932 r. przewiduje ogólną sumę wpływów w wysokości 1 101 944 000 zł, a ogólną sumę rozchodów w wysokości 1 051 444 000 zł. Nadwyżka dochodów w wysokości 50 500 000 zł stanowi wpląt do Skarbu.

Wydaje się jednak wątpliwe, czy w najlepszym nawet razie uda się tę nadwyżkę osiągnąć. Przyjęta bowiem w planie finansowym na rok 1932 ilość przewozów w wysokości zaledwie o 3% mniejszej od ilości przewozów w ciągu 3 kwartałów 1930 r., w niedostatecznej mierze uwzględnia dotychczasowy rozwój stosunków w tej dziedzinie. Dowodzi tego fakt, że przewozy kolejowe w ciągu 9 miesięcy b. r. zmniejszyły się w porównaniu z r. 1930 o 6,4%. W tych warunkach liczenie, że rok 1932 będzie lepszy od r. 1931, a od roku 1930 gorszy zaledwie o 3% wydaje się być zbyt optymistyczne.

Czeki postdatowane jako zabezpieczenie pretensyj. Niektóre instytucje ubezpieczeń społecznych domagają się od swych dłużników z tytułu ubezpieczenia wystawiania jako gwarancji czeków postdatowanych. W przesłanych Ministerstwu Skarbu i Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej memorjałach Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie wypowiedziała się przeciw stosowaniu takiej praktyki, wychodząc z założenia, iż jest ona nielegalna, a nadto dyskredytuje instytucję wekslu, będącego właśnie narzędziem kredytu krótkoterminowego, gdy czek jest wyłącznie narzędziem płatniczym.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Bilans Koncernu Böhlera. Austriackie Zakłady Böhlera dały w 1930/31 r. 404 000 szylingów czystego zysku, przeznaczając na dywidendę 4%. W roku poprzednim Zakłady te wypłaciły 8% dywidendy. Również Zakłady Böhlera w Berlinie wypłacają w r. b. tylko 4% dywidendy zamiast 8%.

Z sowieckiego przemysłu samochodowego. W związku z rozbudową sowieckiego przemysłu samochodowego rząd Z. S. R. R. zaangażował dr. inż. Ferdynanda Porchego, b. naczelnego konstruktora zakładów Steyr na stanowisko doradcy do spraw organizacyjnych przemysłu samochodowego.

Z międzynarodowego Kartelu Stali. Dnia 4 grudnia r. b. odbyło się w Luksemburgu zebranie członków Międzynarodowego Kartelu Stali, na którym przedłużono prowizoryczne istnienie Kartelu do końca marca roku przyszłego. Sprawa utworzenia syndykatów sprzedaży wyrobów kartelu postąpiła poważnie naprzód i można spodziewać się, że jeszcze w I kwartale 1932 r. rozpoczną one swoją działalność.

Z Międzynarodowego Kartelu Drotu Maszynowego. Dnia 30 listopada r. b. odbyło się w Düsseldorfie drugie zebranie członków Międzynarodowego Kartelu Drotu Maszynowego, na którym przyjęto ostatecznie nowy statut Kartelu i ustalono kwotę programową na I kwartał 1932 r. w wysokości 360 000 tonn.

Wzrost produkcji hutniczej w Anglii. Zatrudnienie hutnictwa angielskiego wykazało w listopadzie r. b. dalsze zwiększenie. Ilość czynnych wielkich pieców wzrosła z 66 do 70. Wytwórczość surówki wyniosła w listopadzie 296 400 tonn, czyli o 12 200 tonn więcej, aniżeli w poprzednim miesiącu. Również w dziale stali wytwórczość wzrosła i wynosiła w listopadzie 459 200 tonn, co nawet w porównaniu z tym samym okresem roku ubiegłego, wykazuje wzrost o 25 400 tonn.

Bezrobocie we Francji i w Niemczech. Ilość zarejestrowanych bezrobotnych we Francji wynosi zgórą 100 000 osób, nie licząc obcokrajowców, którzy zwolnieni z pracy zostali wydalenii z Francji. W Niemczech ilość bezrobotnych przekroczyła liczbę 5 milionów ludzi.

AKCJE PRZEMYSŁU METALOWEGO NA GIEŁDZIE WARSZAWSKIEJ (16. XII. 1931.).

Notowania akcji przemysłu metalowego na giełdzie warszawskiej w złotych.

	Wartość nominalna	Najwyższy i najniższy kurs tygodnia
Borman, Szwede i S-ka	100	— —
Brown Boveri I-III em.	100	— —
*H. Cegielski serja C	100	— —
B. Hantke	1000	— —
*Kabel	100	— —
Lilpop, Rau i Loewenstein	25	14,— 13,50
*Modrzejowskie Zakłady	50	4,— 4,—
Norblin, B-cia Buch i T. Werner em. I ost. i II	100	— —
Ostrowieckie Zakłady em. I serja a i b	50	34,— 34,—
*Parowozów Budowa em. I i II	25	— —
em. III	100	— —
*Pocisk	25	1,22 1,22
„ imienne zwykłe	25	— —
Rohn, Zieliński	52	— —
Rudzki	50	— —
*Starachowice	50	— —
Suchedniów	12,50	— —
*Ursus	15	— —
Wulkan	25	— —
„ imienne	25	— —
Zieleniewski — Fitzner-Gamper em. I-II ost. i III	100	— —
*Zjednoczenie Fabr. Maszyn Rolniczych	50	— —

Fabryki, oznaczone gwiazdką, posiadają również akcje uprzywilejowane, niedopuszczone do obrotów giełdowych.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 16. XII. 1931 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium	—	Miedź standard	1120
Antymon	—	Ołów miękki	452
Cyna standard	4163	Nikiel	7475
Cynk hutniczy	427	Rtęć	—
Miedź elektrolityczna	1342	Srebro za 1 kg	82

Cena odlewów żeliwnych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żeliwnych surowych dla Warszawy wynosi od dnia 25. V. 29. od 0,78 zł do 1,61 zł za 1 kg. loco fabryka.

Ceny odlewów glinowych.

Warszawskie odlewnie notują ceny surowych odlewów glinowych (aluminowych) od 9 do 14 złotych za kilogram.

Cena żelaza handlowego.

Syndykat Polskich Hut Żelaznych notuje od d. I. V. 1928 cenę zasadniczą żelaza handlowego za 1 t. franco wagon stacja Chebzie — 350 złotych + 2%.

Ceny wyrobów ogniotrwałych.

Związek Fabryk Wyrobów Szamotowych i Ogniotrwałych notuje następujące ceny z ważnością od dn. 10 września 1930 r. aż do odwołania. Ceny rozumieją się w złotych za 100 kg. franco wagon stacja załadowania.

Cegła ogniotrwała zwyczajna	zł 8,80	Cegła kotłowa normalna	zł 20,50
Cegła kopalukowa normalna	„ 14,30	Cegła kotłowa fasonowa	„ 23,—
Cegła kopalukowa fasonowa	„ 15,40	Zaprawa	„ 8,—
		i	„ 10,50

Cena blachy cynkowej.

Biurow Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach notuje następujące ceny blachy cynkowej:

I. Dla hurtowników przy kupnie na własny rachunek i do sprzedaży w drodze komisowej:

przy kupnie 30 t. naraz zł. £ 24.— za 1000 kg przy kupnie mniej niż 30 t.

naraz do 5 t. zł. £ 24.10 za 1000 kg

II. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych nie w drodze komisowej — odsprzedawcom:

zł. £ 25.10 za 1000 kg

III. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych ze składu konsumentom:

zł. £ 26.10 za 1000 kg

Ceny rozumieją się w funtach złotych, 1 £ = 7,3223 grama czystego złota.

Parytet: st. kol. Chebzie.

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia Warszawska notuje od d. 15/X r. ub. następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 1 kg. franco stacja Warszawa.

Blacha żelazna ocynkowana gatunku najwyższego:

711×1 422×0,45 mm. 1 zł. 20 gr.

711×1 422×0,50 mm. 1 „ 15 „

1 000×2 000×0,50 mm. 1 „ 17 „

Blachy 2-go gatunku o 6% tańsze.

Ceny bez zobowiązania.

Ceny rur żeliwnych.

Biurow Sprzedaży Rur Zjedn. Odlewni „Ruropol“ w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje następujące ceny w złotych za 100 kg., obowiązujące do odwołania:

Rury wodociągowe (stojąco lane) zł. 59.—

+ dopłata rozmiarowa

Fasony zależnie od typu i rozmiaru o zł. 13 do 25 drożej za 100 kg.

Ceny powyższe należy rozumieć franco wagon stacja załadowania przy pełnowagonowych zamówieniach.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

13250. *Heinrich Esser.* Napęd walców zębatych w walcarkach ukośnych.
13294. *Rudolf Urban.* Urządzenie do przesuwania obrabianych bloków przy walcowaniu rur bez szwu.
13278. *Witkowitz Bergbau- und Eisenhütten-Gewerkschaft i Richard Hein.* Przynrząd do napędu torów wałkowych.
13228. *Felten & Guillaume Carlswerk Actien-Gesellschaft.* Prasa do wyrobu ołowianego płaszczka do kabli.
13317. *Otto Reifurth.* Sposób wyrobu łączników do rur z blachy, oraz maszyna służąca do tego celu.
13208. *Leon Farque.* Sposób wyrobu cewek do maszyn przedziałniczych i krosien.
13344. *N. V. Philips Gloeilampenfabriken.* Maszyna do nawijania drutu z jednej cewki na drugą cewkę.
13287. *Otto Middermann.* Sposób wyrobu wielożyłowego drutu kolczastego.
13357. *N. V. Philips Gloeilampenfabriken.* Urządzenie do oddzielania pojedynczego drutu z wiązki.
13301. *Eesti Patenti Aktsiatels.* Zatwór do pieców tunelowych.
13306. *Société pour l'Exploitation des Procédés Ab der Halden.* Piec obrotowy do ciągłego koksovania lub zwęglania rozdrobionych materiałów opałowych w temperaturach niskich.
13444. *Metallbank und Metallurgische Gesellschaft Aktiengesellschaft.* Sposób suszenia i chłodzenia ciał chłonnych.
13453. *Paul Janes.* Urządzenie służące do wytwarzania zapomocą działania siły odśrodkowej ściślej mieszaniny większej ilości czynników.
13371. *Société Minière & Metallurgique de Penarroya.* Sposób oczyszczania roztworów siarczanu cynku.
13279. *L. & C. Steinmüller.* Oplomkowy kocioł parowy, opalany pyłem węglowym.
13391. *Firma Alex. Friedmann.* Urządzenie zasilające do kotłów parowozowych.
13283. *Babcock & Wilcox Limited.* Przegrzewacz pary wodnej.
13359. *La Mont Corporation.* Sposób wytwarzania pary oraz urządzenie służące do tego celu.